

Geschiedeniswerkplaats 2HAVO

Hoofdstuk 4: Pruiken en revoluties

1 Afbeelding

a *Bijvoorbeeld:* met een witte vlag

b *Bijvoorbeeld:* De meesten dragen een uniform.

2 Tijdbalk

101 jaren

3 Kaart

a Groot-Brittannië, Frankrijk, Spanje, Polen, Rusland

Nederland

b Duitse rijk, Oostenrijk-Hongarije, Ottomaanse rijk

c Italië

4

4.1 De pruikentijd

1 De Nederlandse economie

- a rijke handelaren en regenten uit Amsterdam
- b *Bijvoorbeeld*: koetsier, sjouwer, poortwachter
- c Door geld uit te lenen tegen rente.
- d
 - 1 meer
 - 2 minder
 - 3 minder
 - 4 meer
 - 5 meer
- e
 - 1 18^e, 1700, 1800
 - 2 3, 4, 6 en 8

2 Franse sociale verhoudingen

- a B, D
- b Ja (*bijvoorbeeld*) want als ze producten kochten zat die belasting ook in de prijs.
- c
 - 1 Ja, (*bijvoorbeeld*) want het is een schilderij uit 1740 waarop veel schepen en veel handelswaar te zien zijn.
 - 2 Ja, (*bijvoorbeeld*) want er zijn veel schepen te zien, dus er was veel scheepsbouw. (Van de handelswaar werd een deel verwerkt in de nijverheid.)

3

- a
 - 1 Engeland
 - 2 Engeland
 - 3 Ierland
 - 4 Ierland
- b (*bijvoorbeeld*) samen kunnen gaan maar ook uit elkaar kunnen vallen.

4

- a de derde stand, de geestelijkheid en de adel
- b B, D

5

B, D

6 De verlichting

- a D, E
- b Ja, (*bijvoorbeeld*) want de makers bedachten dat mensen hun kennis met informatie konden vergroten. Als iemand ziet hoe een weefgetouw werkt kan hij met zijn verstand een beter weefgetouw uitvinden.

7

E, F, H, I, J

8

Ja, (bijvoorbeeld) want hij geloofde niet wat de dominee zei en het was heel rationeel om met een planetarium mensen uitleg te geven over planeten.

9 **Nieuwe ideeën**

a A, B, D, E

b

Wie	Wat
1 parlement	wetten maken
2 regering	besturen
3 onafhankelijke rechters	rechtspreken

10 **Eindopdracht**

Bijvoorbeeld: Iemand zegt: 'Laat je niets wijsmaken. Gebruik je gezond verstand.'

4.2 Revolutie in Amerika

1 De Amerikaanse Revolutie begint

a C, B, A

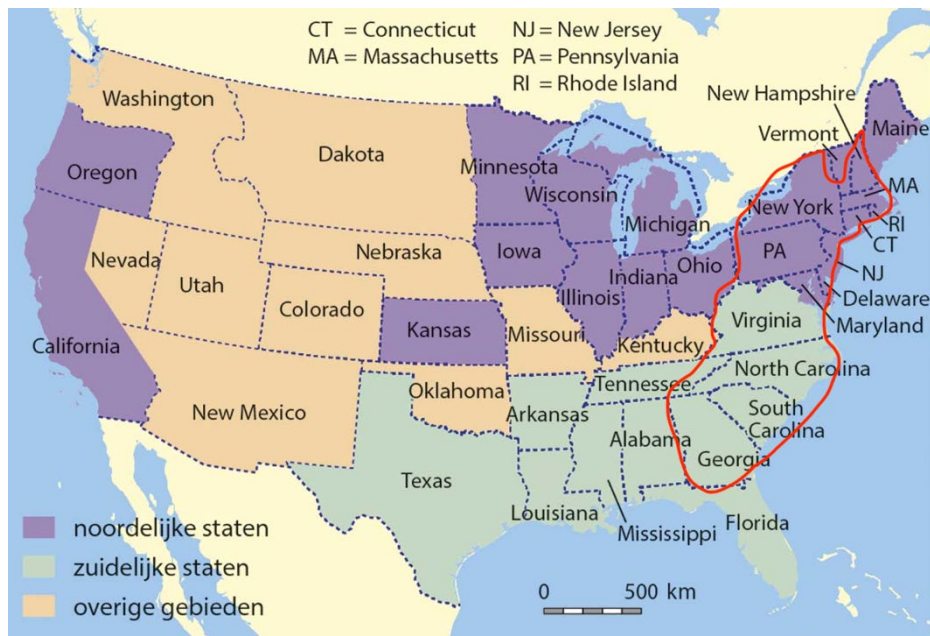
- b 1 de overheersing van een kolonie om eraan te verdienen
2 het onafhankelijk worden van kolonies
3 1765, 1783

2

a Spanje, Frankrijk, Engeland

- b 1 toe, de kolonisatie uit Europa
2 toe, de trans-Atlantische slavenhandel
3 af, het brute optreden van kolonisten en Europese ziektes
- c huizen met trapevels

d

e de uitbreiding van de VS

3 Onafhankelijkheidsoorlog

a A, C, E

- b 1 1775, 1783, VS
2 Frankrijk
3 Groot-Brittannië

- 4
- a
- b

Bijvoorbeeld: blanke mannen

- c
- 1 de eerste dertien staten
- 2 de 50 staten van nu

- d

5 Het bestuur van de Verenigde Staten

- a
- 1 politieke, democratische
- 2 geregeerd, burgers
- 3 rechten, grondwet
- 4 centrale, deelstaten
- 5 witte, goed
- b
- Bijvoorbeeld: vrijheid van godsdienst, het recht op een eerlijk proces, het recht op wapenbezit*

c

**uitvoerende
macht**

president

wetgevende macht

Congres	
Senaat	Huis van afgevaardigden

**rechterlijke
macht**

onafhankelijke rechters

6

A, D

7 **Eindopdracht**

Bijvoorbeeld: Nee, want er is veel onveiligheid in de VS. Uit angst daarvoor zullen veel Amerikanen voor het recht op wapenbezit blijven.

4.3 Revolutie in Frankrijk

1 De Franse Revolutie begint

- a *Bijvoorbeeld:* De koningen wilden absolute macht en geen inspraak van de standen.
- b *Bijvoorbeeld:* Om mee te doen aan de Amerikaanse onafhankelijkheidsoorlog had hij veel geld geleend bij banken. Hij kon de rente niet betalen.
- c *Bijvoorbeeld:* Hij wilde zo aan meer geld komen.
- d C, B, D, A
- e D

2

- a *Bijvoorbeeld:* Volgens het schilderij was er ook een geestelijke bij de eed op de Kaatsbaan.
- b *Bijvoorbeeld:* Ik denk wel dat het schilderij betrouwbaar is want het is twee jaar later geschilderd. Ik neem aan dat de schilder wist dat er een geestelijke bij was.

3

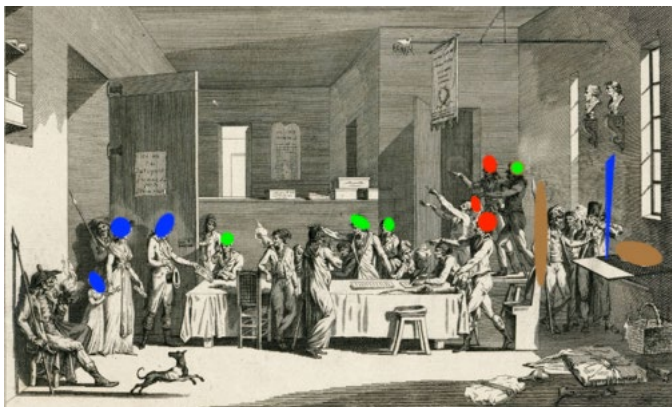
Bijvoorbeeld: Wij willen meer inspraak! De koning moet blijven! Weg met de privileges!

4 Politieke veranderingen vanaf 1789

- a A, B, C
- b D, C, E, B, A, F, G

5

a

- b *Bijvoorbeeld:* Hij vond ze slecht. Op de prent gedragen de revolutionairen zich ongemanierd terwijl de beklagden er netjes en zielig uitzien.

6 Frankrijk onder Napoleon

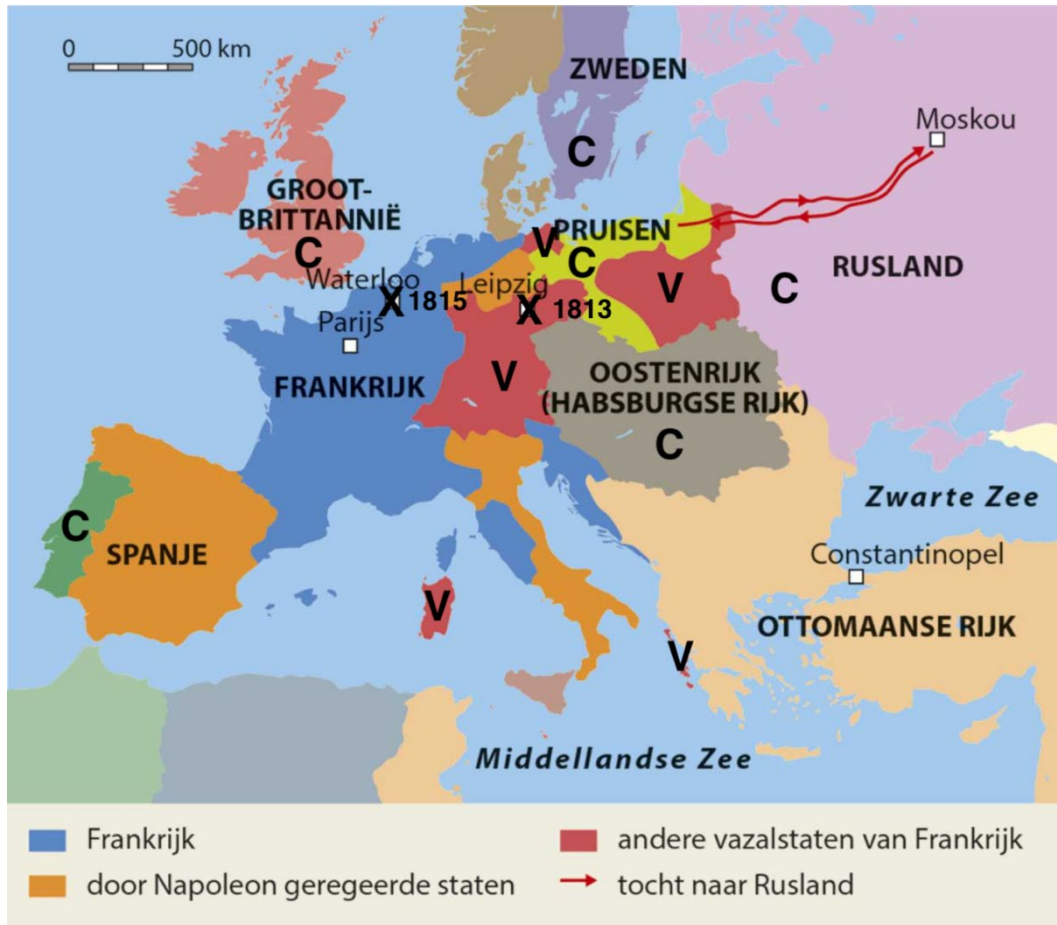
- a A, D, E, B, D
- b D
- c gelijkheid voor de wet van alle burgers
- d C, D

7

Bijvoorbeeld: Nederlandse wetten van nu zijn gebaseerd op wetten van Napoleon.

8 Heerser van Europa

a

- b** 1 A, D
2 B, F

9

a *Bijvoorbeeld:* Een man in uniform heeft een wereldbol in zijn mond. Een man kijkt toe.

b B

10 Eindopdracht

Bijvoorbeeld: Eens, want door de scheiding maakt het in het bestuur niet uit wat iemand gelooft.

4.4 Revolutie in Nederland

1 De patriottenopstand

- a *Bijvoorbeeld:* vrijheid, gelijkheid en democratie
- b 1 *Bijvoorbeeld:* Het verlies van de oorlog tegen de Britten.
2 *Bijvoorbeeld:* Het ging al langer slecht met de Nederlandse economie.
- c *Bijvoorbeeld:* Dat de Nederlanders in opstand kwamen tegen de regenten en stadhouder.
- d *Bijvoorbeeld:* Zij zouden zichzelf hebben bestuurd.
- e 1 indirecte
2 directe
3 direct
4 indirect

2

- a Willem van Oranje
- b *Bijvoorbeeld:* In 1689 werd Willem III koning van Engeland.
- c de koning van Pruisen
- d *Bijvoorbeeld:* Hij vond ze goed, want uit de woorden 'geen oliekoek waard' blijkt dat hij tegen Willem V was.
- e *Bijvoorbeeld:* Willem V onderdrukt de stads- en burgerrechten, heeft geen respect voor de Republiek en geniet van een goed leven.

3

- a van Nijmegen naar Den Haag
- b de Staten van Holland
- c *Bijvoorbeeld:* Als zus van de koning van Pruisen kwam ze uit een koninklijke familie.
- d 1: *Bijvoorbeeld:* Nee, oneens. De schrijver schreef eerbiedig over Wilhelmina. Dat past niet bij patriotten.
2: *Bijvoorbeeld:* Nee, oneens. Het was wel belangrijk want het had een belangrijk gevolg: de inval van Pruisische soldaten die de patriotten verjoegen.

4 Politieke veranderingen vanaf 1795

- a B, C, E, G
- b C, D, G, H, I
- c Ja, want Nederland kreeg in 1798 een democratische grondwet.

5 De Franse tijd

- a *Bijvoorbeeld:* Er waren onhandige maten, gewichten en munteenheden. Het was verstandig om deze te vervangen door één handig systeem.
- b militaire dienstplicht, burgerlijk wetboek, burgerlijke stand

6

- a vrijheid, gelijkheid, veiligheid, eigendom
- b iedereen
- c "Vrijheid houdt in dat je mag doen wat schadelijk is voor de rechten van anderen"

- d** 1 8
- 2 3
- 3 6
- 4 9
- 5 7
- 6 5

e Niet juist (*bijvoorbeeld*) want in artikel 10 staat dat belasting 'in evenredigheid met hun bezit' onder allen moet worden verdeeld.

7 Eindopdracht

Bijvoorbeeld: Ik heb de vrijheid om veel dingen te doen die ik wil. Ik merk dat het in Nederland gewoon is om voor je rechten op te komen.

4.5 De afschaffing van de slavernij

1 Afschaffing door Groot-Brittannië

- a 1 racisme
2 superioriteitsgevoel
- b B, A
- c *Bijvoorbeeld*: De witte man houdt toezicht. De zwarte mensen kappen en vervoeren suikerriet.
- d de ketting en het knielen
- e leden van het parlement
- f 1807, 1833

2

- a 1 Europa
2 Azië
3 Afrika
4 Amerika
5 Australië
- b Eens, (*bijvoorbeeld*) want Europa is hoger afgebeeld en heeft als enige schoenen en machtssymbolen. De andere vrouwen zien er eenvoudiger uit.

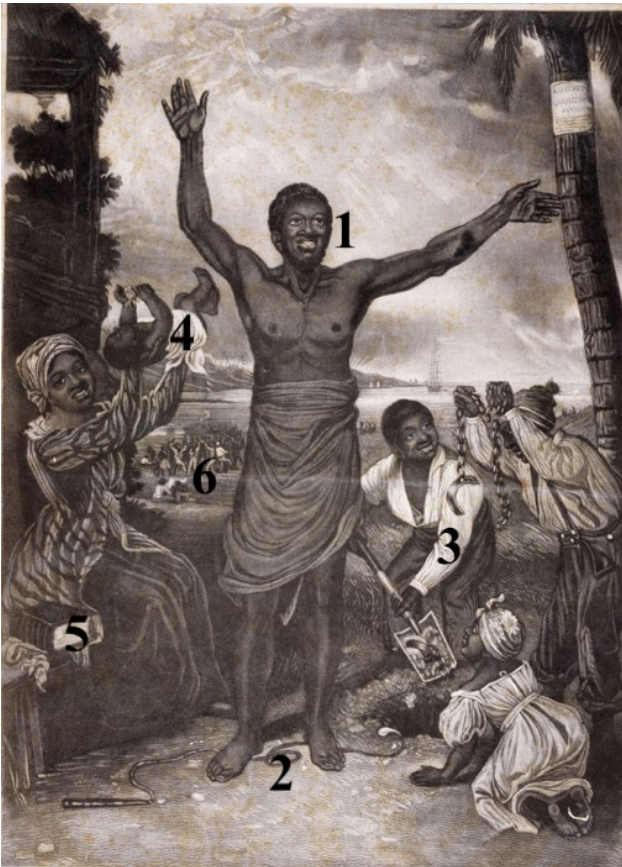
3

B

4 Afschaffing door Frankrijk

B, D, A, E, G, F, C

5

6 Afschaffing door Nederland

- 1 B
- 2 A, C
- 3 D
- 4 F, G

7 Afschaffing in de Verenigde Staten

- a Volgens de grondwet waren alle mensen gelijk.
- b *Bijvoorbeeld:* Hun economie draaide op plantages met slaven.
- c *Bijvoorbeeld:* De noordelijke staten wonnen de burgeroorlog van de zuidelijke staten.

8

- a *Bijvoorbeeld:* In het zuiden was een warmer klimaat dat meer geschikt was voor plantages.
- b B, C

9 Eindopdracht

Bijvoorbeeld: Ja, eens. Nederland is een welvarend land en daarvan profiteren alle Nederlanders. Daarom is het goed als zij weten dat die welvaart voor een deel is veroorzaakt door de Nederlandse slavernij.

4 Het tijdvak

1

B, A, I, H, F, G, C, D, E

2

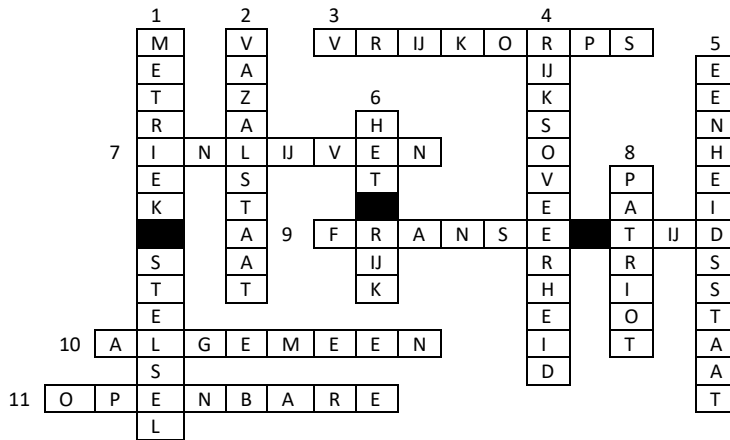
a 7B, b 7C, c 7A

3

- a** Ja, (*bijvoorbeeld*) want door een naakte man na te tekenen vergrootten de mannen hun kennis van het menselijk lichaam.
- b** 7B (*bijvoorbeeld:*) want in de Franse Revolutie werd Frankrijk een republiek en werd de koning door het parlement ter dood veroordeeld.
- c** Ja, (*bijvoorbeeld*) want Franse soldaten die landen veroverden (zoals Italië), zagen zichzelf als bevrijder en lieten democratische republieken uitroepen (zoals de Noord-Italiaanse republiek).

4.4 Revolutie in Nederland

7

8

1		
A	Napoleon schaft de Nederlandse democratie af (einde van de Bataafse Revolutie).	1805
B	Nederland is een provincie van Frankrijk.	1810-1813
C	Nederland krijgt een democratische grondwet en wordt een eenheidsstaat.	1798
D	Nederland wordt het Koninkrijk Holland.	1806
E	Onder Franse invloed beginnen vernieuwingen in Nederland op basis van de verlichting.	1795
F	Ontevreden patriotten beginnen met hun opstand tegen de stadhouder en de regenten en grijpen de macht in steden.	1781
G	Patriotten grijpen met Franse hulp de macht in Nederland en roepen de Bataafse Republiek uit (begin van de Bataafse Revolutie).	1795
H	Patriotten worden door het Pruisische leger verdreven.	1787

2 F, H, G, E, C, A, D, B

4.5 De afschaffing van de slavernij

9

P O I U Y T R L G F B J H S G F U D S D
 S U P E R I O R I T E I T S G E V O E L
 M N B V C X Z L K J L P O I H T F D E S
 B G R E D V C S W R A C I S M E U J K O
 Z S A B O L I T I O N I S M E U H B V F
 E F B N G R T H J M G I L O P J T E D S

10

1

a

A Groot-Brittannië schaft de slavenhandel af.	1807
B Groot-Brittannië schaft de slavernij af.	1833
C In de hele VS wordt de slavernij afgeschaft.	1865
D Na slavenopstanden roepen opstandelingen de onafhankelijke republiek Haïti uit.	1804
E Nederland schaft de slavernij in Indonesië af.	1860
F Nederland schaft de slavernij in Suriname en de Antillen.	1863

2 D, A, B, E, F, C

b

A, C

11 Kenmerkende aspecten

7A, 7B

4 Herhaling

4.1 De pruikentijd

1

- 1 18e
- 2 niet
- 3 veel, kleine

2

B, D

3

E, F

4

B, C, D

4.2 Revolutie in Amerika

5

1863, kolonies, oostkust, Britse, Congres, dekolonisatie

6

- 1 onderdanen
- 2 principe, onafhankelijke
- 3 1776

7

- 1 Frankrijk, Amerikaanse
- 2 1783, Groot-Brittannië, onafhankelijkheid

8

- 1 democratische, democratische
- 2 grondrechten
- 3 bondsstaat, centrale, deelstaten
- 4 kiesrecht

4.3 Revolutie in Frankrijk

9

B, C, A, D

10

C, A, B, D

11

C, D

12

A, C

4.4 Revolutie in Nederland

13

C, B, A, D

14

D, A, C, B

15

- 1 Nederland toen onder sterke Franse invloed stond
- 2 het was rationeler dan de onhandige gewichten en maten

4.5 De afschaffing van de slavernij

16

- 1 beter
- 2 idee, mensenrassen, beter
- 3 slavenhandel, slavernij
- 4 18^e, christendom, verlichting
- 5 slavenhandel, slavernij

17

- 1 Franse, slaven, republiek
- 2 Britse, abolitionisme

18

- 1 slavenhandel
- 2 slavernij, economie
- 3 Indonesië, Suriname, Antillen

19

- 1 wel, niet
- 2 zuidelijke, noordelijke, zuidelijke

4 Verdieping

4.1 De pruikentijd

1

a 'de vooruitgang van mens en maatschappij,' 'verbetering van de maatschappij'

b *Bijvoorbeeld:* Mannen kijken naar een wetenschappelijke proef, waarbij elektriciteit wordt opgewekt. Met dit soort uitvindingen kon de samenleving worden verbeterd n dat is wat verlichte denkers wilden.

4.2 Revolutie in Amerika

2

a *Bijvoorbeeld:* In beide staat dat het volk een overheid die het volk onderdrukt maf afzetten.

b *Bijvoorbeeld:* Dat burgers met rechten werden beschermd tegen de overheid.

c *Bijvoorbeeld:* Toen New York nog Nederlands was hadden inwoners veel individuele rechten. Die behielden ze toen de stad Engels werd (1664). Hun nakomelingen vonden individuele rechten ook belangrijk in 1776.

3

a *Bijvoorbeeld:* Ze verkochten wapens aan de Amerikanen, erkenden hun onafhankelijkheid en beschermden hen.

b *Bijvoorbeeld:* Nederlanders wilden geld verdienen. Nederland was ook onafhankelijk geworden door een opstand.

4.3 Revolutie in Frankrijk

4

a toeval en allerlei omstandigheden

b Ja, (*bijvoorbeeld*) want het is rationeel om rekening te houden met en iets te doen aan sociale ongelijkheid.

5

a *Bijvoorbeeld:* Ja, want de brand had te maken met de nederlaag.

b *Bijvoorbeeld:* Ja, want deze gaat over uitgeputte soldaten en hun vlucht voor Russisch geschut.

c *Bijvoorbeeld:* Ja, want de tekst is van een Franse ooggetuige die de situatie objectief beschreef.

4.4 Revolutie in Nederland

6

a *Bijvoorbeeld:* De VS gebruiken nog het maatsysteem uit de Britse koloniale tijd.

b 1 oorzaak, D

2 gevolg, A

3 gevolg, F

4.5 De afschaffing van de slavernij

7

A, C, D, E, F

8

a *Bijvoorbeeld:* 1 Om duidelijk te maken dat Nederlanders er spijt van hebben. 2 Om de slachtoffers te gedenken.

b *Bijvoorbeeld:* Uit beleefdheid (of omdat Ghanezen vroeger aan die handel hadden meegedaan).